

Overlegorgaan Fysieke leefomgeving

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag
www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Aan de Delta Commissaris de heer P.C.G. Glas
Muzenstraat 93
2511 WB Den Haag

Contactpersoon
Henk H. Meeldijk
secretaris

Datum 14 mei 2021
Betreft Advies OFL Deltaprogramma 2022

Geachte heer Glas,

Op 15 april 2021 heeft een OFL-overleg plaatsgevonden over het Deltaprogramma 2022 (DP 2022). In het overleg is gesproken over het concept DP 2022 (70% versie). In het DP 2022 komen nieuwe accenten, na de eerste 6-jaarlijkse herijking in het DP 2021, goed tot uitdrukking. In het OFL is in het overleg over het DP 2022 vooral gesproken over de ontwikkeling van het programma, de bestuurlijke aspecten en het programma zoetwater.

In het OFL-overleg is positief gereageerd op het sterke accent op verbinden en samenwerken. Interbestuurlijke samenwerking en samenwerking tussen overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties is noodzaak om de uitdagingen waar Nederland voor staat aan te kunnen. Rijk en regio hebben elkaar meer dan ooit nodig. Ook is veel waardering voor de aandacht in het DP 2022 voor samenhang tussen water en ruimtelijke ordening, voor zeespiegelstijging en voor zoetwater. Deze onderdelen in het DP 2022 maken duidelijk dat het inzetten op het verkrijgen van meer kennis en beleidsintensivering voor zowel de korte als de lange termijn hard nodig is.

Het inspelen op klimaatverandering en extreem weer vraagt om verbinding met andere aspecten en een verbreding van het Deltaprogramma naar natuur, milieu, landschap, economische activiteit op en bij het water waaronder grondstoffenwinning en vervoer over water en ruimtelijke ordening. De NOVI is bij deze verbreding een goed aanknopingspunt voor de beleidsontwikkeling. Het verband tussen natuur en ruimtelijke kwaliteit kan concreter worden gemaakt door activiteiten op die verbinding te formuleren en te programmeren. Ook raad ik u aan om aansluiting te zoeken bij één van de breed gedragen gebiedsprocessen van de stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Een doorkijk naar internationale ontwikkelingen, en de grote rivieren in het bijzonder, zou het inzicht in de stand van onze delta verder vergroten.

In het OFL-overleg heb ik brede steun geconstateerd om het natuurlijke water- en bodemsysteem als ruimtelijk ordenend principe te omarmen. Gebruikmaken van de karakteristieken van bodem en ondergrond en inspelen op ontwikkelingen in de natuur en het klimaat biedt meer perspectief dan ingaan tegen die ontwikkelingen.

Overlegorgaan Fysieke
Leefomgeving

Datum
14 mei 2021

Verbinding tussen waterveiligheid en ruimtelijke kwaliteit biedt bovendien vele kansen om bij te dragen aan een mooi en veilig Nederland. Kwaliteitsherstel en -verbetering van de fysieke leefomgeving (esthetisch, recreatief, natuurlijk, adaptief en recht doend aan de rijke geschiedenis van het Nederlandse cultuurlandschap waarin de land- en tuinbouw een grote rol spelen) is van groot algemeen belang.

Zoetwaterbeheer

Nederland is een kampioen in het beschermen tegen en het afvoeren van water. Met de steeds vaker optredende droogte is de volgende uitdaging om ook kampioen water vasthouden, bergen en opslaan te worden. De land- en tuinbouwsector spelen hierin een prominente rol. Waterbesparing is bij uitstek een onderwerp dat in het DP2022 meer accent mag krijgen. In een land dat zowel met wateroverschotten als met watertekorten wordt geconfronteerd groeit het besef dat het beter kan zijn te veel water te hebben in het voorjaar dan te weinig water in de droge zomer.

Winst is te behalen door het integraal riviermanagement (IRM) en het hoogwater beschermingsplan (HWBP) meer met elkaar te verbinden. Zo kunnen preventie, klimaatadaptatie en crisismanagement in samenhang worden ontwikkeld.

Het water uit de Rijn is bron voor veel zoetwater in Nederland. We zullen ons meer bewust moeten worden dat het rondpompen van Rijnwater in Nederland zijn grenzen kent. De kans op een watertekort in Nederland stijgt snel en vraagt om alternatieven voor de zoetwateraanvoer. Bij de ontwikkeling van beleid verdient het IJsselmeergebied, gezien de cruciale rol die het speelt in de zoetwatervoorziening van ons land, een speciale plaats. Bij zoetwater kwamen als aandachtspunten naar voren de kwaliteit van zoetwater, de aanvoer van zout in het water van de grote rivieren en het watergebruik van de grote nieuw ontwikkelde datacenters.

Bouwen en wonen

De crisis op de woningmarkt leidt tot een maatschappelijke druk om nationaal meer regie te gaan voeren op de bouw en woningmarkt. In het Deltaprogramma wordt aandacht gegeven aan nieuwe bouwlocaties. Met de plannen om 1 miljoen woningen binnen 10 jaar tot stand te brengen doet zich, naast de woningbouwlocaties, ook de vraag voor hoe de samenwerking tussen overheden en private sector in het riviergebied kan bijdragen aan de beschikbaarheid van bouwgrondstoffen en de realisatie van de bouwopgave. Met inzet en creativiteit is veel mogelijk zoals het bouwen van woningen op palen in watergebied. De bouwopgave is urgent en daarbij dient te worden bedacht dat de realisatie van bouwprojecten een lange voorbereidingstijd vergt.

Waterwegen

De Europese Green Deal en het Nederlandse klimaatakkoord zetten in op een reductie van de CO₂ uitstoot en op een zogenaamde *modal shift* van de weg naar de binnenvaart en het spoor. Voor de binnenvaart is een adequate waterstand op de Nederlandse rivieren en in het bijzonder de Waal noodzakelijk om een betrouwbare dienstverlening over water met het Duitse achterland te kunnen garanderen. Er zijn dan ook zorgen over de wisselende en periodiek te lage waterstanden van de Waal, de bodemerosie en de mogelijkheid dat naast de IJssel het Amsterdam Rijn kanaal als nieuwe toevoer van zoetwater tot het IJsselmeer zal dienen.

Overlegorgaan Fysieke
Leefomgeving

Datum
14 mei 2021

Een andere economische activiteit die in het DP2022 meer aandacht zou kunnen krijgen is de waterrecreatie. Meer aandacht voor waterrecreatie is ook te combineren met andere activiteiten en biedt zo mee koppelkansen. Meer mensen brengen hun vrije tijd bij of op het water door. Juist bij warmte en droogte zoekt de mens het water op. Een meermazig waternetwerk zoals in de stad Utrecht kan daarbij een goed voorbeeld zijn.

Participatie

Het OFL werkt bij voortdurend aan het versterken van samenhang en verbinding. Ook in het OFL-overleg DP 2022 hebben de deelnemers het belang van participatie onderstreept. Participatie is op de verschillende bestuurlijke niveaus en in verschillende fasen van het proces nodig. Uw inzet om partijen te betrekken bij het Deltaprogramma roept veel waardering op. Het verdient aanbeveling om de participatieparagraaf in DP 2022 wat verder te specificeren. Het OFL is u daarbij gaarne behulpzaam. Zo zijn in het kader van de NOVI-agenda beeldende hulpmiddelen ontwikkeld van participatievormen die passen bij de verschillende fasen van procesontwerp en besluitvorming. Bij de deelnemers aan het OFL-overleg leeft met name de behoefte om in voorkomende gevallen nauwer betrokken te worden bij de ontwerpfase.

Voor mij en de deelnemers aan het overleg is de tekst van het DP2022 te begrijpen. Het DP 2022 zou echter nog aan waarde winnen als de programmatische aanpak met minder gebruik van jargon in beter toegankelijk Nederlands en vooral beeldend (met een ruimhartig gebruik van illustraties en kaartbeelden) wordt gepresenteerd. In beeld zijn de meervoudige aanspraken op het ruimtebeslag bijvoorbeeld vaak in één oogopslag te vatten. Het helpt ook als aan ieder hoofdstuk een leeswijzer of een korte samenvatting wordt toegevoegd.

Deze bijeenkomst is aangegrepen om ook verder te spreken over de verkenning van het OFL naar een op te richten water community. Ook al zijn de reacties van benaderde mensen in het waterdomein, waaronder van deelnemers aan deze bijeenkomst, wisselend, de behoefte aan meer contact is helder. Het belang van uitwisseling en verdieping van kennis en ervaringen wordt breed onderkend en past bij de rol van het OFL. Het OFL zet in op een eerste bijeenkomst in het kader van de watergemeenschap zodra het mogelijk is om weer fysiek bijeen te komen.

Ik zie graag uw reactie tegemoet.

Met hartelijke groet,

Johan van de Gronden
Voorzitter OFL

Overlegorgaan Fysieke
Leefomgeving

Bijlage

Organisaties aanwezig of betrokken bij de OFL bijeenkomst Deltaprogramma 2021
op 15 april 2021:

Datum
14 mei 2021

Cascade Zandgrind
Coalitie het Blauwe Hart Natuurlijk
Coalitie Rivieren Natuurlijk
Havenbedrijf Rotterdam
Juridisch adviseur ZZP West Betuwe
Koninklijke BLN-Schuttevaer
Koninklijk Nederlands Watersportverbond
LTO
Sportvisserij Nederland
Vereniging van Waterbouwers
Waterrecreatie Nederland
WWF

> Retouradres

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving
T.a.v. de heer J. v.d. Gronden
Postbus 20901
2500 EX DEN HAAG

Staf Deltacommissaris
Muzenstraat 93
Den Haag

Ons kenmerk
DC-2021/341

Uw kenmerk
Advies OFL Deltaprogramma
2022 (23 april 2021)

Datum 14 juli 2021
Betreft Advies OFL op concept Deltaprogramma 2022

Geachte heer Van der Gronden,

Op 15 april 2021 is de conceptversie van het Deltaprogramma 2022 toegelicht en besproken in het OFL. Tijdens de bijeenkomst is een open en constructieve dialoog gevoerd met en tussen alle deelnemers. Dit heeft geleid tot een waardevol conceptadvies dat u in de Stuurgroep Deltaprogramma van 22 april heeft gepresenteerd en vervolgens op 14 mei formeel op schrift is gezet en toegezonden. De voorliggende reactie vanuit de Deltacommissaris is tijdens de Stuurgroep van 3 juni besproken.

Ik waardeer het gesprek met de OFL-partners en met name ook de concrete aanbevelingen en suggesties uit het gezamenlijke advies. Het advies heeft geleid tot diverse tekstuele aanvullingen en verduidelikheden in het DP2022 en zal ook vooral gezamenlijk moeten worden opgepakt in de verschillende processen van het deltaprogramma en de gebieden. In deze brief geeft ik mijn reactie op het advies.

Bijdrage OFL aan samenhang en verbinding

De opgaven van het Deltaprogramma zijn groot. In het advies onderschrijft het OFL de urgentie voor verbinding en samenwerking bij de wateropgaven met andere majeure opgaven. Het OFL wijst er terecht op dat dat samenwerking tussen overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties vergt. De OFL-partners geven aan daar ook aan te willen bijdragen en geven suggesties voor verbinding met "natuur, milieu, landschap, ruimtelijke kwaliteit, economische activiteiten op en bij het water waaronder grondstoffenwinning en vervoer over water en ruimtelijke ordening". In het Deltaprogramma zijn op diverse plaatsen reeds dergelijke verbindingen gerealiseerd. Het OFL-pleidooi zie ik als een aanbod en een impuls voor intensivering. Specifiek wordt de aansluiting met de gebiedsprocessen van het Deltaplan biodiversiteitsherstel voorgesteld. Op regionaal niveau, waar het ook moet gebeuren, zijn in het Deltaprogramma zijn al veel positieve ervaringen met de synergie tussen biodiversiteitsherstel en klimaatadaptatie zoals bij Maas en Rijn, het convenant klimaat-adaptief bouwen Zuid-Holland en de Groene Cirkels Zoeterwoude. Uw voorstel zet mij aan om bij de programmamanagers van de deelgebieden te agenderen of waar zulke kansen met het Deltaplan biodiversiteitsherstel kunnen worden verkend en wellicht verzilverd.

Natuurlijk bodem en watersysteem meer sturend

Het OFL ondersteunt het principe om het bodem- en watersysteem meer sturend te maken in de ruimtelijke inrichting. Daarbij schetst het OFL als perspectief om aan te sluiten bij de natuurlijke karakteristieken. Ik ben blij met dit pleidooi en zie dit als ondersteuning van de benadering in het Deltaprogramma, bijvoorbeeld bij de droogteaanpak op de zandgronden. Juist voor deze ontwikkelingen zijn ook de bijdragen van de maatschappelijke partners zoals verenigd in het OFL van groot belang.

Zoetwater en droogte

De weerbaarheid tegen zoetwatertekort en droogte is een belangrijk punt voor OFL. In het advies wordt het belang van water besparen en vasthouden onderstreept. Dit sluit aan bij de voorkeursvolgorde voor watertekort zoals vastgesteld bij de herijking van het Deltaprogramma die inmiddels ook in de NOVI en het Nationaal Waterprogramma is geborgd. In de komende periode moet de implementatie verder vorm krijgen via het Deltaplan zoetwater, de processen van waterbeschikbaarheid en ruimtelijke planvorming met alle partners.

Het OFL-advies gaat ook in op de belangrijke rol van de internationale rivieren voor de zoetwatervoorziening. De grenzen van die aanvoer, nieuwe watervragers langs de rivieren, maar ook de gevolgen voor waterkwaliteit en verzilting vragen een integrale en grensoverschrijdende benadering. Het Deltaprogramma Zoetwater, IRM en Kennisprogramma Zeespiegelstijging kijken reeds naar een of meer van deze deelaspecten, maar ik onderschrijf de oproep van het OFL. Met het oog op de mogelijk grote gevolgen van (versnelde) klimaatverandering voor onze rivieren verken ik met betrokken partners in het Deltaprogramma nut en haalbaarheid van een samenhangend kennisprogramma grensoverschrijdende rivierafvoeren en afvoerdeling (hoog- en laagwater), naar analogie van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging

Woonopgave en grondstoffenbeschikbaarheid

Het Deltaprogramma zet zich in om bij de woonopgaven via locatiekeuze en randvoorwaarden klimaat-adaptief te bouwen. OFL vraagt daarbij aandacht voor de beschikbaarheid van bouwgrondstoffen onder meer vanuit grondstoffenwinning in het rivierengebied. Ik steun uw oproep voor creativiteit in de bouw. Dit is wat mij betreft ook een oproep richting de hele bouwketen, van onderwijs tot realisatie, om tot synergie te komen met de klimaatopgaven. Terecht geeft OFL aan dat ook waterrecreatie een impuls kan geven aan de leefbaarheid en in de gebiedsprocessen moet worden meegenomen. Met Waterrecreatie Nederland zijn ook afspraken gemaakt om deze potentie toe te lichten in de werksessies van het Deltaprogramma.

Vaarwegen

Het OFL-advies wijst op de Europese Green Deal en het klimaatakkoord die inzetten op een reductie van de CO₂-uitstoot en een zogenaamde modal shift van de weg naar de binnenvaart en het spoor. Voor de binnenvaart is een adequate waterstand op de Nederlandse rivieren en in het bijzonder de Waal noodzakelijk. In die context wordt de zorg uitgesproken over lage waterstanden van de Waal en de bodemerrosie. Het programma IRM heeft deze aspecten nadrukkelijk in het vizier. De betrokkenheid van de sector is daarbij cruciaal en moet binnen de deelprogramma's worden geborgd. Dat geldt ook voor de betrokkenheid bij de

Deltacommissaris
DC
Staf Deltacommissaris

Datum
14 juli 2021

Ons kenmerk
DC-2021/341

afwegingen over de zoetwaterverdeling met gevolgen voor de waterstand, zoals de eventuele aanvoer van het IJsselmeer via het Amsterdam-Rijnkanaal.

Deltacommissaris
DC
Staf Deltacommissaris

Participatie en rol OFL

Participatie is op verschillende bestuurlijke niveaus en in verschillende fasen van de processen van het Deltaprogramma nodig. OFL roept op tot een nadere specificatie van de participatieparagraaf en biedt aan daarbij te helpen. Ik ga graag in op dit aanbod om zo ook invulling te geven aan de behoefte in OFL om nauwer betrokken te worden in de ontwerpfase. Graag zou ik dit in relatie tot de bestaande regionale participatiemogelijkheden zoals risicodialogen, waterbeschikbaarheidsprocessen en reeds bestaande participatiemogelijkheden onder de Omgevingswet met u bespreken. De OFL-verkenning naar een doorgroei tot een watergemeenschap aansluitend bij de behoefte en capaciteit van de deelnemers volg ik met belangstelling.

Datum
14 juli 2021

Ons kenmerk
DC-2021/341

Tevens roept het advies op tot toegankelijk taalgebruik, voorkomen van jargon en gebruikmaken van illustraties en verbeelding. Bij de redactie van het Deltaprogramma is het taalgebruik reeds een aspect waar zorgvuldig naar gekeken wordt maar de oproep is gehoord en de suggesties zullen in ieder geval worden meegenomen in de verdere doorontwikkeling ook voor de komende jaren.

Tenslotte wil ik nogmaals mijn waardering uitbrengen voor het gezamenlijke advies vanuit de wettelijke taak van OFL dat onder stevige tijdsdruk is gereedgekomen. Ik waardeer daarbij met name de constructieve toon en concrete voorstellen en bijdragen. De brede consensus over de hoofdlijn geeft een stevige basis om gezamenlijk te blijven werken aan een veilige en leefbare delta.

Met vriendelijke groet,

P.C.G. Glas
Regeringscommissaris voor het Deltaprogramma